

PAGINA 3

In ieder mens schuilt iets om van te houden

PAGINA 5

Politici op stap in de Schilderswijk

PAGINA 8

Van dakloos naar hulpverlener

VERDER: Je kunt jezelf niet zegenen ■ Lazarus leert lopen ■ Religie verenigt en verbreedert ■ Wat niet gekoesterd wordt, gaat mis ■ Stop de nieuwe wapenwedloop

Jongeren in Shepherd's Place:

'Verliefd word je op een glimlach'

DE SHEPHERD'S PLACE CHURCH is een familiekerk voor expats die in Den Haag wonen. Een pinkstergemeente, waarin het 'halleluja' op zondag veelvuldig weerklinkt. De kerk helpt tieners en volwassenen op weg met praktische seminars en *explorer clubs*.

Het kerkgebouw ligt verstopt tussen de keukencentra en decoratiewinkels aan de Maanweg in de Binckhorst, maar de activiteiten zijn wel opvallend te noemen. In het missie-statement staan 'verzoening en bekrachtiging' (2 Cor. 5: 18-19). De dienst op zondag van pastor Rachel Funke Smith Theodore is volgens een uitnodigingskaart 'een afspraak met God'.

Hagenezen

Het complex bestaat uit een aantal zaaltjes met een smalle gang ertussen. Die leidt naar de ruimte waar elke zondag de *worship service* is met livemuziek van een band. Er zijn gemiddeld zo'n tachtig bezoekers. Onder hen expats die in Den Haag werken bij Shell en de internationale organisaties die in de stad van vrede en recht actief zijn. Velen zijn geworteld in Den Haag en de jongeren identificeren zich als Hagenezen.

'Bid en je herkent de ware Jozef'

Op vrijdag zijn er *explorer clubs* voor kinderen tot 12 jaar en oudere tieners rond 17 jaar. Op zaterdag houdt de kerk seminars voor volwassenen, bijvoorbeeld over de uitdagingen van het ouderschap. Leden komen zelf met vragen over geloven in de praktijk. 'Zaaien en oogsten, wat betekent dat?' Er is veel kennis in huis: psychologen en human research managers die werknemers helpen zich te ontwikkelen.

REPORTAGE Een kerk die door expats bezocht wordt, geeft praktische tips voor in het dagelijks leven. Op vrijdagavond praten de jongeren over van alles, bijvoorbeeld over verliefdheid en sextortion – chantage met naaktbeelden.

Nieuwe Hagenaars vinden in Shepherd's Place vrienden en een thuis.

Kapsel

De Explorer Club heeft deze week een gevoelig thema: sociale media, verliefdheid, relaties. Zo'n twaalf jongeren komen het zaaltje binnen en doen eerst hun eigen ding. Een meisje

speelt muziek van Schindler's List op een keyboard, een jongen laadt zijn mobieltje op, twee meisjes laten de bal rollen in een voetbalspel. Dan is er een warme maaltijd: een bord rijst met kip. Het ruikt heerlijk. 'Eten

is een bindende factor in onze kerk', vertelt de leidster. De avond heeft een vaste formule: samen eten, een gebed, gezang, discussie en afsluiten met gebed. 'Dit is geen zondagsschool.' De leidster spreekt regels af met de groep:

niet elkaar uitlachen, alles blijft in deze kamer en er bestaan geen domme vragen.

Het eerste thema dat aan bod komt is seksuele aantrekkingskracht. Waarom word je verliefd op iemand? De jongeren noemen eigenschappen als een glimlach, mooie handen, het kapsel, maar ook geloof en loyaliteit. Ze zijn welbespraakt en uiten zich spontaan. De voertaal is soms Engels, soms Nederlands.

Afplakken

Als je verliefd bent, hoe ver ga je dan? De leidster raadt aan om bij afspraken niet alleen met iemand te zijn. En je kunt God om raad vragen: 'Bid overver, God, spreek tot me.'

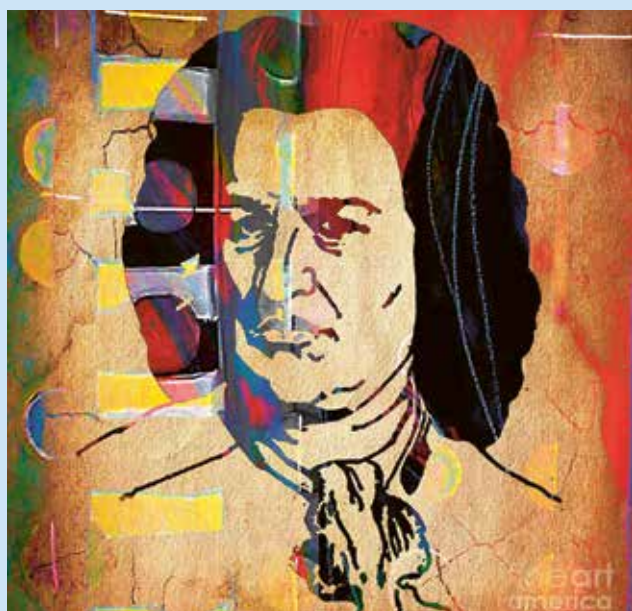
Jongeren zijn welbespraakt en spontaan

Ze stapt over op een actueel onderwerp: sextortion, chantage met naaktbeelden. De jongeren vinden het gruwelijk dat zoiets gebeurt. Zij zouden nooit zulke foto's met anderen delen. De tips: verwijder snapchat, plak de camera van je laptop af, pas op met het volgen van onbekende mensen op Twitter. De leidster laat de jongeren een bijbeltekst opzoeken. Ze hebben de Bijbel als app op hun mobieltje. Psalm 119, vers 9: 'Hoe kan een jong mens zuiver leven.'

Een meisje vraagt hoe ze weet dat een date de ware is, met wie ze zal trouwen. 'Focus op het Woord en je zult gezegend zijn. God leidt je naar de juiste man', zegt de leidster. Na het gebed gaat de groep uit elkaar. De jongeren hadden een leuke avond.

HANS HEMMES

Bach in de Kloosterkerk

De Kloosterkerk staat bekend om haar vermaarde cantatediensten. Johann Sebastian Bach schreef er tweehonderd. Op drie zaterdagen houden het koor en orkest van de Residentie Bach Ensembles open dag, waarbij een repetitiegedeelte kan worden bijgewoond en deskundigen inleidingen houden over Bachs cantates. Deze maand vertelt Ad de Keyzer over 'Bach en het Woord'. De Keyzer is liturgisch wetenschapper aan het Titus Brandsma Instituut (Nijmegen) en een specialist op het gebied van de Matthäus Passion.

ZA. 25 JAN. 22 FEB. 28 MRT.
€ 10. 16-18:30 U.
LANGE VOORHOUT 4
(INGANG KOSTERIJ).

Filmavond: Onbehagen

In de vierdelige documentaire *Onbehagen* (Human, VPRO) onderzoekt schrijver en columnist Bas Heijne of oude idealen als vrijheid, gelijkheid, gemeenschapszin en empathie onder druk komen te staan. Leven we in een revolutionaire tijd? Avond met een maaltijd, twee afleveringen en een nagesprek.

WOE. 29 JAN. 18-20:30 U. € 7. HOUTRUSTKERK, BEEKLAAN 535.

Samuel Lee is uit zijn bubbel

‘De brug is mijn leven’

INTERVIEW Theoloog des Vaderlands Samuel Lee bouwt bruggen tussen mensen uit verschillende kerkculturen. En biedt mensen met een migratieachtergrond een academische opleiding aan, in de Amsterdamse Bijlmer.

EEN GESPREK MET DE RECENT tot ‘Theoloog des Vaderlands’ uitgeroepen Samuel Lee is een stortbad van aanstekelijke verhalen en verrassende culturele doorkijkjes. Samuel (49 jaar) kwam als 14-jarige naar ons land en had het wel gehad met welk geloof dan ook. Zijn bekering tot Christus, het voorganger zijn van een bloeiende pinkstergemeente in de Bijlmer, zijn ‘tweede roeping’, zijn proefschrift over het Christendom in Japan: niet bepaald het signalement van een studeerkamergeleerde. Het kenmerkende van de theologie van de pinksterbeweging, zo blijkt ook bij Samuel, is dat die gefundeerd is in de

‘De kerk is geen gebouw, maar een mens’

ervaring dat de bijbelse verhalen en onze verhalen samen vallen. Pinkstergelovigen – en daarvan zijn er miljoenen – hebben ervaren dat Jezus geen voltooid verleden tijd is.

Ongenuanceerd

Nu kun je met ‘ervaring’ flink uit de bocht vliegen, dat heeft Samuel aan den lijve ondervonden. Door een ‘hemels visioen’ geroepen, werd hij een geliefd en bewonderd voorganger. Koreaanse gelovigen, Filippino’s, Afrikanen, hij stal bij hen de show. Zijn ‘ongenuanceerde verkondiging, hemel of hel, welvaart voor wie echt gelooft’, maakte hem gaandeweg eenzaam. ‘Ik zat in een bubbel’, zegt hij. En wéér hoorde hij een innerlijke stem – een roeping: ‘Je denkt dat je zo bijzonder bent. Een ‘apostel’ noemen ze je, maar wat heeft de wereld werkelijk nodig?’ Deze tweede bekering, die hij vanaf de kansel

Theoloog des Vaderlands Samuel Lee (I) met interviewer Rob van Essen.

deelde, werd door veel gemeenteleden als ‘ongeeestelijk’ ervaren en zij zochten hun heil elders. Maar daarmee eindigde het ‘verhaal’ van Samuel niet. Op een blog op internet deelde hij zijn vragen en twijfels en kreeg daardoor contacten met anderen. Samuel wilde geen afscheid van het pinkstergeloof, hij wil een theologie waarin het menselijk verhaal en de ervaring serieus genomen worden. Hij bepleit een kritische omgang met de (westerse) theologie en is kritisch op

de kerk(en) die God meent te kunnen claimen. Vandaar dat hij geboeid raakte door Uchimura Kanzô (1861-1931), een profetische stem in de kleine christelijke minderheid van Japan. ‘De kerk is geen gebouw, het is een mens’, citeert Samuel met instemming. In de Amsterdamse Bijlmer is hij directeur van de Foundation Academy of Amsterdam, waar sinds 2006 mensen met een migratieachtergrond een opleiding op academisch niveau kunnen volgen in mensenrechten, *global studies*

(economische en culturele verhoudingen) en sociale wetenschappen. Afgestudeerden zitten nu bij vakbonden, bij het Wereldhuis in Amsterdam of studeerden door. Zo schreef een student zijn eindschrift over ‘het geluksgevoel van Oegandezers in Amsterdam’. Aan de Vrije Universiteit houdt hij zich bezig met de ‘theologie van migratie’, namens SKIN, het verbond van niet-Westerse kerken in Nederland. De roeping tot gemeentestichting en

de roeping om uit de bubbel te breken betekenden geen absolute breuk in zijn leven. Zijn boosheid en onmacht over onrecht en lijden deden hem al jong breken met religie en ‘God’. Maar in de Bijlmer en de straten van Amsterdam keerde de vraag terug: ‘Wat doe jij om daar verandering in te brengen?’ De innerlijke stem: rijmt jouw levensverhaal met het verhaal van Jezus, die zonder succes zijn roeping trouw bleef? De verhalen van vluchtelingen die hier

‘Wat doe jij om verandering te brengen?’

alles kwijt raken raakten hem: de status in het thuisland, een nummer op een wachtlijst worden ze. Ze wachten, dagen, weken, maanden, ze staan op en gaan naar bed met de gedachte: ‘Ik ben alleen nog een ongedocumenteerde asielzoeker.’ Wat heeft Samuel ze te bieden? ‘Ze kunnen je alles afnemen’, zegt hij dan. ‘Maar niet je droom!’ Niet voor niets hangt er een poster van ds. Martin Luther King op zijn werkkamer. Maar hij noemt ook Bonhoeffer, die in de gevangenis bleef bidden en wachten, omdat hij geloofde in een Duitsland dat de terreur zou overleven.

Samuel is een theoloog van de straat: met zijn fototoestel legt hij hoop en misère vast. Een straatmuzikant, spelend op een brug, viel hem op. Hij kent die man! Blijkt college te lopen aan zijn Foundation Academy. ‘De brug is mijn leven’, vertelde hij. Het is daar waar hij z’n geld verdient. Maar ook de plaats die hij broederlijk deelt met een andere muzikant. Samuel werkt aan een theologie die een brug kan worden tussen kerkmensen en evangelisch bevlogen. Dat moet wel een veilige brug zijn, waar muziek gemaakt wordt en mensen zichzelf weer terug vinden als Gods beminden. Samuel wil de kerken weer helpen dromen.

ROB VAN ESSEN

BIJBEL IN BEELD

Lazarus leert opnieuw lopen

De Bijbel is een inspiratiebron voor kunstenaars. In ieder nummer van KDH komt een kunstwerk met een bijbelse voorstelling aan bod.

IN HET WESTBROEKPARK STAAT EEN sculptuur met de naam ‘Lazarus leert opnieuw lopen’. De maker ervan is Carel Kneulman. Je ziet er het bijbelse personage Lazarus in die opnieuw leert lopen, nadat Jezus hem uit de dood heeft teruggeroepen in het leven. Het verhaal staat in Johannes 11: 1-54.

Vriend en broer

Je kunt in het werk van Kneulman drie gestalten ontdekken. Aan de rechterkant staat een personage met horizontale strepen. Is het Lazarus, met, zoals Johannes zegt, ‘zijn handen en voeten in linnen gewikkeld, en zijn gezicht bedekt door een doek’? Naast hem staan twee personen die Lazarus overeind houden. Zijn het Maria en Martha, zijn reddende engelen? Zij zijn immers de handelende figuren in het verhaal.

Van Lazarus horen we alleen wat er met hem gebeurt en wat anderen over hem zeggen. Zelf komt hij niet aan het woord. Hij wordt alleen genoemd in verhouding tot de ander: hij is vriend van Jezus, broer van Maria en Martha, woont in ‘hun’ dorp, in ‘hun’ huis. Zelfs zijn naam – Lazarus betekent:

God helpt – stelt hem in een afhankelijkheidsrelatie. Lazarus is passief, hij is het lijdend voorwerp van dit verhaal. Martha en Maria daarentegen zijn actief: zij waarschuwen Jezus, lopen hem tegemoet, gaan met hem in gesprek, confronteren hem met zijn getreuzel om niet onmiddellijk naar hun zieke broer te komen. Kneulmans werk is een voortzetting van de actieve houding van de twee zussen. Johannes zegt daar niets over, maar Kneulman denkt verder in de lijn van het verhaal: het zijn Martha en Maria die Lazarus ondersteunen. Na vier dagen grafgrust, moet hij opnieuw leren lopen. Daar heeft hij anderen voor nodig.

Elkaar nodig

Voor Kneulman is dat een belangrijk thema: de ander. Geboren in een socialistisch, anarchistisch milieu gaf hij thema’s als sociale betrokkenheid, saamhorigheid zijn leven lang een rol in zijn werk. Kneulmans levensbeschouwing draaide om gelijkwaardigheid. Zijn adagium was ‘de een is de ander’. Daarom zie je in zijn werk telkens vormen en figuren terugkomen die elkaar nodig hebben en versterken. Niet verwonderlijk is het dus dat je hier Lazarus, Marta en Maria tegenkomt. Ze zijn zo nauw met elkaar verbonden dat de ene persoon in de andere overloopt. Hier is een mens die er niet alleen voor staat, maar die met de hulp

Sculptuur ‘Lazarus leert lopen’ van Carel Kneulman in het Westbroekpark.

van anderen zijn eerste stappen terug in de wereld zet. Lazarus revalideert en zijn zussen dragen hem op handen. Maar waarheen loopt Lazarus dan? Knoopt hij nog een paar passieve jaren aan zijn leven vast, als een soort herintreder, een zijinstromer van gene zijde? Is het meer van hetzelfde? Jezus zegt als hij hoort dat zijn vriend ziek is: ‘deze ziekte loopt niet uit op zijn dood, maar op de eer van God...’ Het draait wel om Lazarus, maar het gaat om God, om zijn eer, zijn glorie. De glorie van God is de levende mens, zei de kerkvader Irenaeus (2e eeuw). En met dat leven bedoelt Irenaeus net als Johannes niet zozeer de biologische, vitale kant van het mens-zijn, het ‘in leven zijn’, hoe langer hoe beter. Nee, het gaat hem om de betekenis van het bestaan. Om de zin ervan, de kwaliteit. Lazarus heeft hier niets te zoeken als het om meer van hetzelfde gaat. Hij heeft iets gehoord van een ander bestaan, als Jezus hem roept: ‘Lazarus, hierheen, naar buiten!’ oftewel ‘exodus’ (uittocht)! Lazarus komt niet terug, maar hij gaat verder, begint het nieuwe bestaan waartoe hij geroepen wordt.

En daarom is de titel van Kneulmans werk ook zo treffend: Lazarus leert opnieuw lopen. Dat is wat een mens altijd weer moet leren: niet eindeloos verder willen leven, maar steeds opnieuw invulling geven aan het leven, alsof je het iedere dag opnieuw krijgt.

RIENK LANOY, predikant Kloosterkerk.

Derk Stegeman van Stek:

‘Mildheid is een vorm van liefde’

INTERVIEW KDH ging in gesprek met de nieuwe directeur van Stek, Stichting voor Stad en Kerk. Daarvoor was hij er ruim tien jaar afdelingshoofd en waarnemend directeur. Bij de vraag naar wat hem beweegt passeerden vier begrippen de revue: bruggenbouwer, Schepper, duiveltje en engel.

DERK NJOYA STEGEMAN IS geboren in Kameroen en woonde daar tot zijn achtste levensjaar. Zijn vader was in dienst van een Kameroense kerk, onder meer om dominees en evangelisten bij te scholen. ‘De vader van de toenmalige koning van het volk *de Bamoun* heette Njoya en leefde in de periode dat de eerst Europeanen het Bamoungedebied bezochten. De koning werd na een religieuze omzwerping uiteindelijk moslim. Door de naam van zijn vader aan mij te geven, werd de vriendschap tussen moslims en christenen bekrachtigd. Mijn tweede naam heeft voor mij om deze reden grote betekenis.’

Op zoek

De koning van de Bamoun fungeerde als brug tussen de verschillende religies. Ben jij zelf ook een bruggenbouwer? ‘Ja, in elk geval wil ik dat zijn.’

‘Ongedocumenteerden kregen een gezicht en een naam’

Stek is ook een brug, dat zit al in onze naam: Stad En Kerk. We slaan bruggen tussen verschillende bevolkingsgroepen en tussen verschillende delen van de stad. Zo gaven we afgelopen weken in het kader van ons project *School van Barmhartigheid* les op het Sorghvliet Gymnasium over ongedocumenteerd-zijn. We hebben gesprekken gearrangeerd met ongedocumenteerden. Leerlingen lieten na die ontmoetingen blijken dat hun beeld veranderd was. Je brengt mensen met elkaar in aanraking en in dat persoonlijke contact wordt de ander van

‘Veel mensen zijn engelen voor mij geweest’

een vreemde, iemand met een gezicht en een naam.’

Wat zou je doen als je Schepper zou zijn? ‘Dan zou ik een mens scheppen. Iemand om samen mee te sparren, iemand die tegenover mij kan staan. Maar ik ben God niet en ik wil dat ook niet zijn. Wat ik wezenlijk vind is dat er iemand is die mij kent en die zich

toch verwondert over wie ik ben. Iemand die tijd en aandacht heeft. Voor mij zou dat een definitie van liefde kunnen zijn. Ik denk dat er in ieder mens wel iets aanwezig is om van te houden. Daar moet je naar op zoek gaan.’

Aanmodderen

Ken je een duiveltje in jezelf? ‘Dat ken

ik heel goed. Ik heb wel dingen willen bereiken, die soms ten koste van een ander gingen. Perfectionisme maakt dat je hard bent, voor jezelf en voor anderen. Ik ben tegen mijn eigen grenzen opgelopen; in mijn eerste baan was ik een tijdlang ziek. Die ervaring heeft me milder gemaakt, ook voor mezelf. Mildheid is toch ook een

vorm van liefde? Bij Stek ervaar ik een stimulerende en genadige cultuur. Genadig in de zin dat je opnieuw kunt beginnen, dat er een tweede kans is. Het is niet erg om op je bek te gaan, als je daar maar op kunt reflecteren. Overigens wil dat niet zeggen dat de cultuur soft is. Het kan genadig zijn om open en eerlijk tot de conclusie te komen dat je afscheid van elkaar moet nemen. Door te zwijgen en iemand te laten aanmodderen doe je niet alleen die ander onrecht, maar ook de mensen met en voor wie hij of zij aan het werk is.’

Op de vraag of Stegeman wel eens een engel voor iemand is geweest valt een stilte. Even later: ‘Tja, wat is een engel? Engelen zijn boodschappers. Eigenlijk moeten anderen beoordelen of ik

‘In ieder mens zit wel iets om van te houden’

wel eens een engel voor hen was. Maar omgekeerd zijn veel mensen engelen voor mij geweest, al werd de boodschap soms pas later voor mij duidelijk. Ik had een vriend die de ziekte ALS (een ziekte van de zenuwcellen die de spieren aansturen, red.) kreeg. Met ruim dertig mensen hebben wij hem tot het laatst toe begeleid en verzorgd. Hij had het lef om hulp te vragen. Aan vrienden, maar ook aan mensen die hij voordien niet zo goed kende. Er werden veel eisen aan die hulp gesteld, wij werden ervoor getraind. Ik kijk met veel dankbaarheid op die tijd terug. Juist omdat hij zo veeleisend was en zich daarin ook zelf gaf en overgaf, was hij voor mij een engel.’

GREET KAPPERS

Afscheid van oude bureaucratische modellen

De kerk is vloeibaar geworden

OPINIE De toekomst is aan religieuze ondernemers, die nieuwe ‘service-kerken’ aan de stad presenteren. Laat ook in Den Haag duizend bloemen bloeien.

DE KERK HEEFT VELE GEZICHTEN. ER ZIJN gebouwen. En er zijn de groepen: mensen die elkaar kennen – soms al tientallen jaren – en zich dapper omschrijven als ‘Gods volk onderweg’. Maar wat dat voor merkwaardig volkje is, en hoe de verhoudingen onderling liggen,

Gelovigen die alleen consumeren: ‘Meedoen jij!’

daar heeft een buitenstaander vaak geen idee van. Logisch, omdat kerken dikwijls werken in het verborgene en geen duidelijke doelstelling hebben – ze bestaan nou eenmaal. En als ze al een ‘mission statement’ hebben, is dat vaak zo veelomvattend of toch weer in geheimtaal geschreven, dat je er alle kanten mee uit kunt.

Oase in woestijn

We beleven het einde van een tijdperk. Tot nog toe, eigenlijk de gehele twintigste eeuw, leken kerken organisatorisch op overzichtelijke verenigingen. Zoals de hele maatschappij overzichtelijk was. Er waren besturen, samengesteld uit burgers met een groot verantwoordelijkheidsgevoel. En er waren betaalde voormannen in loondienst, die de zaak draaiend hielden.

Met elkaar richtten ze zich op de leden, de min of meer anonieme massa die de kaartenbakken vulde. Sinds de revolutionaire jaren zestig ontwikkelde zich de ‘mondige gemeente/parochie’. De domineeskerk werd een kerk van vrijwillige krachten en werkgroepen. Nieuwe taken dienden zich aan. Kerken gingen zichzelf zien als ‘herberg in de stad’, of ‘oase in de woestijn’, of als verlichte ‘stad op de berg’, of als ‘kerk voor de armen’. Het aantal leden dat zich vrijwillig meldde voor klussen, groeide spectaculair. Een Amsterdamse socioloog constateerde op een goed moment dat vrijwel ieder lid actief lid was geworden. Gelovigen die rustig op de achterste bank zaten te ‘consumeren’, bestonden niet meer. En als ze toch nog werden ontdekt, werden ze direct in hun nekkel gepakt: meedoen jij!

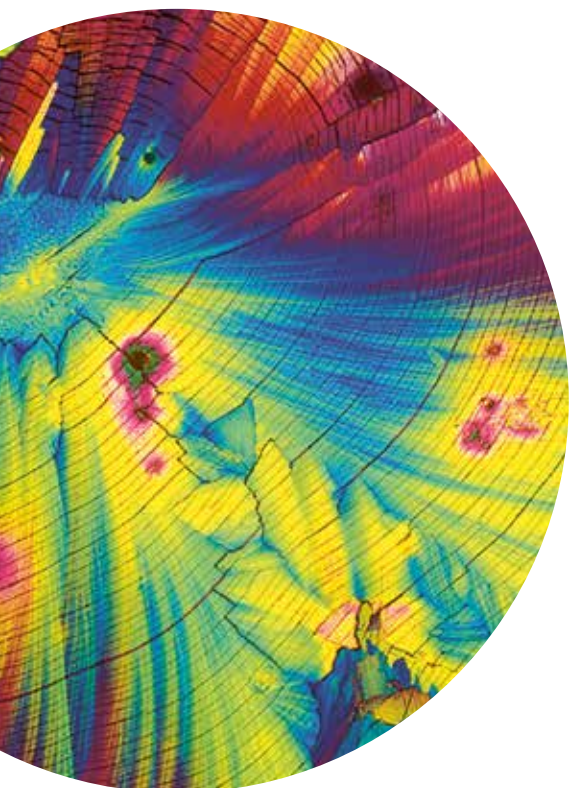
Op goed geluk

Twee mensen hebben aan het begin van deze eeuw een mooi etiket geplakt op de nieuwe maatschappelijke verhoudingen, inclusief de plaats van de kerk. Het zijn de Poolse socioloog Zygmunt Bauman en de Britse anglicaanse theoloog Pete Ward. De Tilburgse godsdienstsocioloog Erik Sengers is de bezorger van hun gedachtegoed in Nederland. Kernwoord van de nieuwe tijd is ‘vloeibare moderniteit’. De kerk is steeds meer op een netwerkorganisatie gaan lijken en is ‘vloeibaar’ geworden. Wie die woorden tot zich laat doordringen, ziet onvermoede toekomstkansen voor de kerk anno 2020. Vooropgesteld dat de organisatie wordt aangepast. Kenmerk van de vloeibare kerk is, dat de kijkrichting wordt omgedraaid. Uitgangspunt is niet alleen

wat de ‘zender’ voor ogen heeft, maar ook en vooral wat de ‘ontvanger’ verlangt. Kerkmuren zijn al lang vervaagd. Niet zo verwonderlijk, want de spirituele behoeften van de trouwe gelovigen zijn tegenwoordig net zo gevarieerd – en net zo diffuus – als die van de overige stadgenoten. Voorbij is de tijd van de kerk als besloten vereniging, waarvan de leden trouw hun contributie betalen op straffe van roeyement. Nee, de bezoeker die zo maar op goed geluk binnenwandelt tijdens een van de vele momenten dat de deur open staat, is voortaan net zo’n gewaardeerd parochielid als de geharnaste vergadertijger. ‘Volks-geloof’, een begrip dat lange tijd bij de kerkelijke elite afgrijzen opriep, is geen scheldwoord meer.

Kilo’s papier

Van strakke ledenorganisatie verandert de kerk in een ‘service-instituut’. De moderne kerk verleent, populair gezegd, diensten – een oud woord in een nieuw jasje – gericht op stadgenoten met uiteenlopende mate van betrokkenheid. Komt u hoofdzakelijk voor de koffie? Prima. Of wilt u luisteren naar muziek, of een goed gesprek met een pastor of psycholoog? Gaan we regelen. Zo’n mentaliteit stelt wel nieuwe eisen. Dus ruim baan voor kleinschalige initiatieven, gericht op

mensen met uiteenlopende leefstijl, spirituele behoeften, leeftijd, sociale weerbaarheid, culturele oriëntatie. En graag afscheid van overleefde bureaucratische modellen, gericht op bestending van de status quo, die alleen maar tot frustraties en kilo’s papier leiden. De toekomst is aan dwars denkende pioniers, religieuze ondernemers, die al netwerkend geprofileerde kerken aan de stad presenteren. Niet voor de eeuwigheid, tien jaar is al mooi genoeg. Laat ook in Den Haag duizend bloemen bloeien.

JAN GOOSSENS

‘Stap over je eigen schaduw heen’

Ga lekker wandelen door de Schilderswijk

INTERVIEW Tweede Kamerlid Mustafa Amhaouch liep door de Schilderswijk en denkt na over het begrip ‘broederschap’. Ook Eerste Kamerlid Petra Stienen hoopt op een brug tussen beleidsmakers en Schilderswijkers. ‘Ga er een kopje koffie drinken en begin een gesprek.’

MUSTAFA AMHAOUCH KWAM in 2016 voor het CDA in de Tweede Kamer. Afkomstig uit Limburg kende hij de Haagse Schilderswijk uit de verhalen, maar hij wilde ook graag zelf de wijk in. Door partijgenoten uit de gemeenteraad werd hij op het spoor gezet van de Schilderswijk Bewonerstours en met een klein groepje kreeg hij een rondleiding van initiatiefnemer Itai Cohn.

‘Er wordt vaak over ons gesproken, niet mét ons’

Ze hoorden de verhalen over de geschiedenis van het hofje waar Cohn woont, bezochten een jongerencentrum en spraken met ondernemers in de wijk. Verrassend, vond Amhaouch het. ‘Zo was mij verteld dat er weinig onderlinge betrokkenheid zou zijn, maar ik heb met eigen ogen het tegendeel gezien. Bijvoorbeeld ondernemers die meedenken hoe de wijk veiliger kan worden zodat hun klanten beter over straat kunnen gaan, en die samen met de gemeente oplossingen zoeken voor parkeerproblemen.’ Amhaouch merkte dat de bewoners zijn bezoek waardeerden. ‘Ze zeiden: er wordt altijd over ons gesproken, maar niet vaak mét ons. Het is belangrijk om echt te luisteren waar ze mee komen en niet als wijsneus te denken dat je het beter weet.’ Amhaouch deelde zijn ervaringen met zijn collega’s in de CDA-fractie. ‘Ik worstel weleens met het begrip broederschap’, vertelt hij. ‘Hoe kunnen we daar vanuit verschillende religies en afkomst inhoud aan geven? Ik vind

Scheveningse vrouwen op rondtocht door de Schilderswijk.

het belangrijk dat je in elkaar verdiept, voor elkaar klaar staat en iets voor elkaar wilt betekenen. Dat betekent soms ook dat je over je eigen schaduw heen moet stappen. Als we samen invulling kunnen geven aan broederschap, of je nu gelovig bent of niet, zorgt dat volgens mij voor een sterkere binding in de wijk.’

Het andere verhaal

Petra Stienen – arabist en lid van de

Eerste Kamer voor D66 – deed zelfs meerdere keren mee met een Schilderswijk Bewonerstour. ‘Ik ben een verhalenverteller en ik was benieuwd naar het andere verhaal van de Schilderswijk’, licht ze toe. ‘Er wordt soms gezegd: we moeten in gesprek gaan met de mensen in de buurten, en dan gaat men heel suf rond een tafel zitten. Het mooie van zo’n bewonerstour is dat je al wandelend met elkaar in gesprek gaat. In korte tijd krijg je veel inzicht

in wat er – letterlijk en figuurlijk – beweegt in de buurt. Het is geen toeristentour waarbij je mensen gaat bekijken. Door de manier waarop Itai en de andere gidsen het doen, ook omdat ze zelf in de buurt wonen en de buurt erbij betrekken, voelen mensen zich serieus genomen. Daardoor vindt er juist echt contact plaats.’ Stienens laatste tour was paar maanden geleden. ‘Ik kwam met een groep van zo’n 35 senior managers uit de

Verenigde Arabische Emiraten en had Itai gevraagd om met ons een ‘Breaking the Walls Tour’ te doen. Dat is een mooie nieuwe ontwikkeling in het programma, waarbij verschillende Haagse buurten bij elkaar gebracht worden. We begonnen met een broodje haring op de Haagse Markt en anderhalf uur later aten we chique broodjes op het Noordeinde. De deelnemers vonden het heel leuk en waren aangenaam verrast door de diversiteit en de openheid. Er speelt natuurlijk van alles in wijken zoals de Schilderswijk. In de media, de politiek en het beleid bestaat de neiging om het problematische tot de enige waarheid te verheffen. Maar het is belangrijk en nodig om ook het andere verhaal te vertellen; de betrokkenheid van bewoners, het vrijwilligerswerk, de trots die mensen hebben op hun buurt.’

‘Niet suf rond de tafel zitten, maar lopend zien wat er beweegt’

Stienen pleit ervoor dat bestuurders en beleidsmakers vaker de wijk ingaan. Niet alleen voor een feestje, een vergadering of wanneer iemand een lintje krijgt, maar ook op een gewone doordeweekse dag om koffie te drinken en met mensen in gesprek te gaan. ‘Daar is veel behoefte aan en het gebeurt te weinig.’

Geïnspireerd door de Schilderswijk Bewonerstours is Stienen inmiddels bezig om ook in haar geboorteplaats Roermond een bewonerstour op te zetten. ‘Want ook daar zijn wijken met een “verkeerde postcode” en een negatief imago, maar waarover veel meer te vertellen is.’

IRNA VAN DER WEKKE

Kerk en overheid vinden elkaar

‘Mooi dat bestuurders ons werk erkennen’

INTERVIEW Het lijkt erop dat in Den Haag de brug tussen de gemeentelijke overheid en religieuze groepen wat steviger is geworden. De gemeente bezuinigt op welzijn, maar ondersteunt weer wel levensbeschouwelijke organisaties die extra hulp bieden. Ook aan de wensen van gelovigen en humanisten wil de gemeente meer aandacht geven.

DE GEMEENTE BEZUINIGT AL JAREN OP ouderenzorg, huishoudelijk werk, budgethulp en (daklozen)opvang. Religieuze groepen, die naastenliefde als hun *corebusiness* zien, zouden – vond de gemeente – met vrijwilligerswerk de politiek en maatschappij best wat kunnen helpen. In ruil voor advies over hoe je dat precies kunt aanpakken, en eventueel wat financiële hulp. Dit allemaal in het kader van de wet maatschappelijke ondersteuning (WMO).

In 2018 gaf het stadhuis aan zzp’er Andrea van Dijk daarom de opdracht om verschillende religieuze groepen voor te lichten over de ondersteuning die de gemeente biedt bij het doen van welzijnswerk. Ook vroeg de gemeente aan haar om te onderzoeken welke wensen onder gelovigen zelf leven.

Van Dijk voerde vervolgens gesprekken met hindoes, moslims, humanisten en christenen. En organiseerde ontmoetingsavonden tussen al deze groepen. Daar klonken kritische vragen: ‘Komt de gemeente alleen maar diensten bij ons halen of brengt ze ook wat? Moeten gelovige migranten met een geldprobleem dan gratis budgethulp gaan geven? Waarom wil de gemeente niet erkennen dat religieuze activiteiten ook maatschappelijk nuttig kunnen zijn, zoals levensbeschouwelijk onderwijs aan probleemjongeren?’

Dergelijke signalen ontving Van Dijk ook van het speciaal opgerichte platform Zorgzaam uit Overtuiging, met vertegenwoordigers van enkele religieuze groepen, het Humanistisch Verbond en Humanitas.

Meer erkenning voor het werk van de gelovigen en humanisten bleek de voornaamste wens.

Taboe

Andrea van Dijk, zelf kerkganger bij de Haagse Pax Christi-kerk, heeft haar opdracht afgerond. Hoe kijkt ze terug op haar poging om ‘het taboe religie’ in het stadhuis bespreekbaar te maken? ‘Ambtenaren hebben een gêne om te praten over religieuze of humanistische inspiratie’, vertelt ze, ‘dus ben ik om dat te verminderen eerst maar eens lunchlezingen gaan geven over het nut van overtuigingen: wat drijft christenen, moslims, hindoes en humanisten om zich in te zetten voor de stad? De meeste overwegend seculiere ambtenaren vonden het een interessante ontdekking dat die levensbeschouwelijke inspiratie, echt maatschappelijke waarde heeft. De christelijke diaconieën hebben geschiedenis geschreven, hindoes helpen elkaar in brede familiekringen, moslims focussen op hun achterban: religie verenigt en verbreedert, dat besef groeit nu ook in de gemeente. Ambtenaren praten wat vrijer over geloofsopvattingen.’

Uit het slotrapport dat Van Dijk voor de gemeente schreef, is het advies overgenomen om een ‘aandachts-functionaris’ in dienst te nemen die haar werk zal voortzetten. Hoe precies moet nog blijken. Ze hoopt dat ook de ontmoetingsavonden blijven plaatsvinden. ‘En ik heb als advies gegeven dat de ambtenaren op religieus gebied blijvend worden bijgeschoold.’

Gevoeliger maken

In het platform Zorgzaam uit Overtuiging vertegenwoordigt Pam Hobbelman het Humanistisch Verbond en Humanitas. ‘De erkenning in het stadhuis voor het werk van de levensbeschouwelijke organisaties groeit’, beaamt ze. ‘Wethouder Bert van Alphen vroeg ons laatst mee

te denken over de nachtopvang van dak- en thuislozen. Gebedshuizen bieden daar misschien wel ruimte voor, maar de veiligheidscriteria beperken de mogelijkheden om bijvoorbeeld alcoholverslaafden te herbergen. Een andere vraag kwam recentelijk van wethouder Kavita Parbhuyadal. Zij zoekt mensen die ervoor kunnen zorgen dat de vaccinatiegraad omhooggaat; daarin kunnen onze achterbannen wellicht een rol spelen. Nog iets anders: de gemeente zet vijftien wijkteams in om jongeren te ondersteunen (wet Jeugd en Maatschappelijke ondersteuning).

‘Voor veel ambtenaren was het een ontdekking’

Ieder team heeft een welzijnswerker die contacten onderhoudt met de levensbeschouwelijke organisaties uit zijn wijk. Het doel is om de teams gevoeliger te maken voor de levensbeschouwelijke behoeften van jongeren die hulp nodig hebben. We kunnen natuurlijk zelf ook het nodige bij de gemeente inbrengen op het gebied van beleidsvorming. Als platform bundelen we ideeën van honderden religieuze en humanistische Hagenaars over burgerschapseducatie, integratiebeleid, de aanpak van eenzaamheid, enzovoorts. Maar op dit moment is het al mooi dat de bestuurders van de “stad van vrede en recht” het vaak vrijwillige werk binnen levensbeschouwelijke organisaties erkennen.’

En die samenwerking is maar goed ook, want een te strikt opgevatte scheiding van kerk en staat laat mogelijkheden onbenut om, bijvoorbeeld, kwetsbare Hagenaars te helpen. Zo’n scheiding drijft burgers en bestuurders eerder uiteen.

ROBERT REIJNS

Bidden voor eenheid: thema 'Buitengewoon'

Ieder jaar bidden christenen uit verschillende kerken wereldwijd een week lang voor meer saamhorigheid onder elkaar. Het thema van de gebedsweek (19-26 jan.) dit jaar, 'buitengewoon', is aangedragen door gelovigen op Malta. Ze verwijzen naar het verhaal over Paulus en zijn reisgenoten, die voor de kust van het eiland schipbreuk leden en door de Maltesers buitengewoon gastvrij werden opgevangen (Handelingen 27 en 28). Verschillende Haagse kerken stellen hun deuren open voor gebed en andere oecumenische activiteiten. Actuele informatie: kerkinderhaag.nl

ZO. 19 JAN. 10:30 U. TITUS BRANDSMARKERK, KAMPERFOELIEPLEIN 29
ZO 19 JAN 10.30 U. H. ANTONIUS ABT, SCHEVENINGSEWEG 233
MA. 20 JAN. 19:30 U. MARIA VAN EIK EN DUINEN, LOOSDUINSE HOOFDSTRAAT 4
DO. 23 JAN. 19 U. EMMAUSKERK, LEYWEG 930

advertenties

Firma A. H. Kerkhof & Z_n
Uitvaartzorg sinds 1892

Dienstverlening op maat door uitvoering van:
• levensbeschouwings- en geloofsgebruiken en individuele wensen

Uitvaartcentra
• Sorghvliet Groot Hertoginnelaan 1
• Waldeck Oude Haagweg 28
• Nootdorp Veenweg 14 of uitvaartcentrum naar uw keuze

Thuisopbaring volgens uw wensen met de juiste zorg en middelen

Groot Hertoginnelaan 227
2517 ET 's-Gravenhage
firma@kerkhof-uitvaartzorg.nl **070 345 16 76**
www.kerkhof-uitvaartzorg.nl

Zorgvuldige aandacht en professionaliteit, al vier generaties een familietraditie

want met afscheid begint herinnering

Van Der Helm
uitvaartzorg

Voor een waardevol afscheid met zorg en respect afgestemd op ieders persoonlijke wensen.

Veenweg 14, Nootdorp
Damlaan 64, Leidschendam
Ina Boudier-Bakkerstraat 5, Delft
De Sillestraat 182, Den Haag

070-3202040 - www.vdhuz.nl - 015-3101643

ENGELN & SPOOR
UITVAARTVERZORGING

VERZORGD, CORRECT, STIJLVOL

Engelen & Spoor Uitvaartverzorging richt zich op het verzorgen van uitvaarten in Den Haag en omstreken. Wij hebben jarenlange ervaring in traditionele, religieuze en eigentijdse uitvaarten en staan garant voor een verzorgde, correcte en stijlvolle uitvoering van de uitvaart.

U KUNT ONS 24 UUR PER DAG, 7 DAGEN PER WEEK BEREIKEN: (070) 350 70 00
INFO@ENGELNENSPOOR.NL - WWW.ENGELNENSPOOR.NL

HET CLINGENDAELHUIS - BENOORDENHOUTSEWEG 279 - 2596 BJ DEN HAAG

Protestantse Kerk, kerken per stadswijk

Stadswijken	Kerkgebouwen	Tijd	5 januari	12 januari	19 januari	26 januari
Centrum Schilderswijk	Lukaskerk Om en Bij 2	10.15	ds Fokke Fennema HA	ds Jannet van der Spek	ds Christiaan Donner kring	Lutherse kerk
Benoordenhout Archipel	Duinzichtkerk Van Hogenhoucklaan 89	10.00	ds Jaap van de Meent	ds Corrie van Duinen	ds Jaap van de Meent HA	ds Leo de Leeuw
Bezuidenhout Mariahoeve	Christus Triumfatorkerk Julia van Stolberglaan 154	10.00	ds Jaap van den Akker	ds Robin ten Hoopen	ds Jaap van den Akker Kanazondag	ds Karlijn Karlijn Kwint
	Pax Christikerk Vlamburg 2	10.30	ds Peter Bakker	ds Peter Bakker HA	ds Joshi van Veen	ds Geertje Zomer
Stadsdeel Laak Spoorwijk	De Oase Van Meursstraat 1	10.00	Sitty Smedinga	kringviering	in Marcuskerk	ds Fokke Fennema HA
Moervijk/Morgenstond/Zuiderpark	Marcuskerk Jan Luykenlaan 90	10.00	ds Bram Dijkstra-Geuze	ds André Verwey	ds Jantine Veenhof HA gez. dienst met Laak	ds Theo Hettema
Vogelwijk Bloemenbuurt	Bergkerk Daal & Bergselaan 50 A	10.00	Maranathakerk	ds Axel Wicke	10.30 oecum. in Heilige Familiekerk: dr Duncan Wielzen, ds Martine Nijveld	ds Rob van Essen
Statenkwartier-0 Duinoord Zeeheldenbuurt Regentessekwartier-N	Maranathakerk 2e Sweelincstraat 156	10.30	ds Martine Nijveld	ds Ljo Akkerman S&T	10u oecum. in Noorderkerk	ds Axel Wicke
	Noorderkerk Schuijstraat 9-11	10.00	ds Geertje Zomer	ds Pieter Lugtigheid	10.30 oecumenisch ds Geertje Zomer, ds Karl van Klaveren	ds Henk van Laren
Vruchtenbuurt Bohemen	Bosbeskapel Bosbesstraat 5	10.00	ds Martin Koster	ds Wietske Verkuyl	ds Jan Eikelboom	ds Martin Koster S&T
Loosduinen Waldeck Houtwijk	Abdijkerk Willem IIIstraat 40	10.00	ds Michiel Aten	ds Michiel Aten	ds Martin Koster	ds Wietske Verkuyl S&T
Houtwijk	Houthaghe Toon Dupuisstraat 10	10.00	ds Arjen Cuperus	ds Olivier Elseman	ds Paul Sanders	ds Wim Huizing
Bouwlust Vrederust Morgenstond	Shalomkerk Vrederustlaan 96	10.00	ds David Schiethart	ds Nel van Dorp	ds Jacob Korf	ds Klaas Wigboldus S&T
Scheveningen Dorp	Bethelkerk Scheveningen Jurr.Kokstraat 173	10.00	ds Mary Ann Bezemer	∞ N. de Ronde	oecumenisch in Antonius Abt	ds Nel van Dorp HA
		17.00		ds B. Boter DAZ		
Scheveningen Dorp	Oude Kerk Keizerstraat 8	10.30 17.00	ds J. Smit	ds Joop Quist Bethelkerk DAZ	ds Joop Quist	ds Barend Weegink
Belgisch Park Statenkwartier-W	Nieuwe Badkapel Nieuwe Parklaan 90	10.00	ds R. den Dekker	ds Charlotte van der Leest S&T	oecum. Antonius Abt	ds Adrie Sterrenburg
Duindorp	Pr. Julianakerk Tesselsestraat 6	10.00	ds Jac. Quist	ds Jasper Klapwijk 2.0 dienst	ds D. Thijs	ds K. Wesdorp
Ypenburg	De Toevlucht Laan van Hoornwijk 140	10.00	ds Attie Minnema S&T	ds Attie Minnema	oecum. viering H. Bartholomeuskerk	ds Jaap van den Akker
Leidschenveen	De Leidraad Harriët Freezerhof 28	10.00	X	ds Mario Boelen	ds Ton Zoutman	ds les de Jong

Kerken in overige categorieën

	Lokatie	Tijd	5 januari	12 januari	19 januari	26 januari
PKN-kerken voor de hele stad	Bethlehemkerk Laan v. Meerdervoort 627	10.00 16.30	Focusdienst ds Bert Karel Foppen	ds Bert Karel Foppen ds Ad Vastenhouw	ds L. den Boer ds Bert Karel Foppen	ds Bert Karel Foppen ds H. Liefing
	Houtrusterk Beeklaan 535	10.30	ds Karl van Klaveren	ds Alke Liebich	naar Noorderkerk	Willem van der Meiden
	Kloosterkerk Lange Voorhout 2	10.00	ds Lowik Schoch	ds Rienk Lanooy HA	ds Klaas Wigboldus	10.30 ds Rienk Lanooy cantate
	Evang Lutherse Gemeente Lutherse Burgwal 9	10.15	ds Jannet van der Spek HA	X	ds Hanneke Allewijn	ds Jannet van der Spek
	Eglise Wallonne Noordeinde 25	10.30	Joop la Grouw	pasteur Hartman Out NL	pasteur Hartman Out	pasteur Hartman Out
Overige kerken	Deutsche Evang Gemeinde Bleijenburg 5	10.30	Pfr Thomas Vesterling	Pfr Thomas Vesterling	Pfr Thomas Vesterling	Pfr Thomas Vesterling
	Doopsgezinde Gemeente Paleisstraat 8	10.30	ds Liesbeth Kromhout	ds Rik Wagenaar	Ringdag Ouddorp (geen dienst)	ds S. Haverhoek over Tolstoi
	Ekklesia Brouwersgracht 2-k, in steeg door hek	11.00	X	Je bent zo mooi anders	X	De vrouw bij de bron
	Ev. Broedergemeente Hernhutters Chasséstraat 1	10.00	zr Christine Welschen	zr Christine Welschen, 18/1: 19u br H. Belfor	oecum. dienst in Maranathakerk	11u zangdienst zr Christine Welschen
	Haagse Dominicus Th. Swenckestraat 30	10.30	Drie Koninginnen Nienke van Dijk	X	Het klopt wel, maar deugt niet Henk Baars	X
	Indon Ned Chr. kerk Gkin Marcuskerk Jan Luijkenlaan 92	13.30	ds Stanley Tjahjadi	ds Johannes Linandi	ds Stanley Tjahjadi HA	br Michael Patawala
	Kruispuntgemeenschap Hofzichtlaan 115	11.00	br Hans Koster	X	ds Joop Zuur eucharistie	X
	Remonstrantse kerk Laan v. Meerdervoort 955	10.30	ds Reinhold Philipp	ds Antje van der Hoek	ds Martine Wassenaar	ds Reinhold Philipp
	Geref Kerk Vrijgemaakt Duinkerstraat 1	10.00	ds Jasper Klapwijk	ds Arnout Francke	ds Jasper Klapwijk	ds Jasper Klapwijk
Ziekenhuizen	Haga Ziekenhuis Leyweg 275	10.00	ds Yvonne Schoonhoven, pastor Wim Hoefman	X	pastor Wim Hoefman	X
	HMC Westeinde Lijnbaan 32	10.00	pastor Guido Schürmann	pater Willy Hoogendoorn	pastor Bertus Wessel	pastor Guido Schürmann
	HMC Antoniusshove Banninglaan 1 Leids'dam	10.30	pastor Bertus Wessel	X	ds Irene Visser	X
	Franciscuskerk Nic Broeckhuijsenstraat 23	10.30	pastor Rien Leijdekker	ds Robert Nangu	pastor Nanda de Hoop	ds Joop Zuur
Dienstdoov en slechthorenden	Clarakapel Vijgenstraat 43	10.30	pastor Sjeff Smit	pastor Marie-Thérèse van de Loo	ds Mineke Kroes	pastor Bernadette Janssens
	Koningkerk Br. Ingenhoeslaan 4 Voorburg	10.00	ds Jan van der Wolf	X	ds Jan van der Wolf	X

Kerken met vaste gegevens voor elke zondag

Anglican Church Ary van der Spuyweg 1. Elke zondag 8.30 Gesproken Holy Communion 10.30 Contemporary & Traditional (Holy Communion) Services with on 4th Sunday Anointing & Prayer for Healing, 17.00 Wellspring Service. On 4th Sunday: Choral Evensong	American Protestant Church Esther de Boer van Rijcklaan 1 9.45 am contemporary service 11.15 am traditional service	Oud-Katholieke Kerk Juffrouw Idastr. 7 Elke zo 10u eucharistie. 5/1 Hoogfeest Epifanie, 12/2 gezongen Vespers 16u, 8, 15, 29/1 viering zolderkapel 12.30	Evangeliegemeente Morgenstond Exoduskerk Beresteinlaan 263 Zo 10 samenkomst	Volle Evangelie Gem. Vredekerk Maartensdijklaan 126 zo 10u30 NL za 19u Arabisch	Baptistengemeente Vier Heemskinderenstraat 91 10u samenkomst	Leger des Heils Ambachtsgaarde 198 10u30 samenkomst met muziekcorps
				Het Apostolisch Genootschap Loevesteinlaan 170 Zo 9u30 samenkomst met zang en muziek meer op apgen.nl	Genootschap der Vrienden - Quakers Stadhouderslaan 8 Zo 10u30 stille samenkomst	Zevende dag Adventisten Robijnhorst 197 Op zaterdag! 10u Bijbelstudie 11u dienst

Taizédiensten

Buurt- en kerkhuis Bethel,
Thomas Swenckestraat 30
Elke maandag 19.30
Taizéavondgebed

Elandstraatkerk
Elke 1e zaterdag van de maand
19u30 Taizéviering

Koningkerk Voorburg
Elke 2e zaterdag van de maand
19u30

Rooms-Katholieke kerken, Nederlandstalige weekendvieringen, zie verder www.rkparochiedevieringevangelisten.nl en www.rkdenhaag.nl

Centrum, Parkstr. 65a H. Jacobus Maior Zo 9 u NL, 10.15 Lat, 12u NL Woe 1/1 12u.	Schilderswijk, Hoefkade 623, H. Martha, za 19u, zo 13 u., 5/1 11.30. Woe 1/1 11.30.	Haagse Hout, Wassenaarseweg 53, St. Paschalis Baylon, zo 11u.	Bezuidenhout Bezuidenhoutseweg 153, OLV van Goede Raad, wo 12.30.	Marlot Bloklandplein 15, Obevekt Hart van Maria, za 17u, zo 9.30. Zo 5/1 12.30	Zeeheldenbuurt Elandstraat 194 OLV Onbevlekt Ontvangen, zo 11u. Woe 1/1 11u.	Rijswijk Sir Winston Churchillaan 372 HH. Benedictus en Bernadette, zo 9.30	Deutsch Badhuisweg 35a Sonntags 10.30 English Bezuidenhout - seweg 157 Sunday 10.00, 17.30 Français Stoeplan 4 Wassenaar Dim 17.00
Regentessekwartier Beeklaan 188, H. Agnes, za 20u NL, zo 10u NL, 12u Sp Woe 1/1 11 u. Zo 5/1 11 u.	Valkenbos, Kamperfoeliestraat 279, Kerk Titus Brandsma vrij 10u, zo 10.30,	Loosduinen, Loosd. Hoofdstr. 4, Kerk Maria van Eik & Duinen za 10u, vrij 9u, za 17u (oneven), zo 10u	Waldeck/Kijkduin Aaltje Noordervierstr. 4 H. Pastoor van Ars do 10u, vrij 9u, za 17u (oneven), zo 10.30	Leyenburg Leyweg 930 Emmauskkerk za 13u, zo 13u	Scheveningen Scheveningsweg 233, H. Antonius Abt, za 17 u, 2e en 4e 18u Engels, zo 10u. Voe 1/1 10 u. Zo 19/1 10.30 oecumenische viering	Rijswijk v. Vredenburgweg 69, H. Bonifatius zo 11u	

Doordeweekse diensten:
■ Avondgebed bij DE ZINNEN,
elke maandag 18.15-18.45 in
Christus Triumfatorkerk met
aansluitend soep en broodje.
■ Aandachtscentrum,
Schoolstraat 18, di t/m vr 13 u
stiltviering.
■ Evangelisch-Lutherse Kerk,
elke woensdag 12.45-13u
middagebed.

Symbolen: ♪ met cantorij, muziek etc; X geen dienst; * zie website van de kerk; ☞ voorganger met preekconsent; ✕ kerkelijk werker; ∞ proponent (ds i.o.); 🏠 missionair pionier

AGENDA: JANUARI

Kerkadressen zie pg. 6.

Tips: redactie@kerkinderhaag.nl
of 06 123 130 53 (ook whatsapp)
Hele agenda: kerkinderhaag.nl

Borrelen met KDH

Hartelijk welkom bij de nieuwjaarsreceptie van KDH. We bieden hapjes, drankjes en goede gesprekken in een ontspannen sfeer, blikken terug en vooruit en brengen een toast uit op het nieuwe jaar.
Zondag 12 januari, 15-17 uur. ■
Aandachtscentrum, Schoolstraat 18.

Zwanenkoor

Het veertigkoppige Zwanenkoor (Amsterdam) zingt voor senioren Nederlandse liederen.
Zo. 12 jan. 14-16 u. ■ Emmauskerk

AlleenCafé

Maandelijks middag voor mensen in rouw, met ontmoeting, gesprek en informatie. Onderwerp deze maand: 'Rouwverhalen die zich opstapelen: wat doe je er mee?'
Di. 14. 13:30-16:30 u. ■ De Oase, Van Meursstraat 1

Mystiek

Willem Davidse vertelt over christelijke mystiek met teksten van mystici en beelden.
Do. 16. 20 u. ■ Abdijkerk

Augustinus

John Batist (em. pastor) houdt een middag

over de spirituele ontwikkeling van 'kerkvader' Augustinus van Hippo.
Do. 16. 14:30 u. ■ Scheveningseweg 233

Een bekende Hagenaar luidt de klok in de toren van de Emmauskerk als startsein voor de jaarlijkse Actie Kerkbalans, waarmee kerken om financiële steun vragen voor hun gebouwen en diensten.
Za. 18. 12:30 u. ■ Emmauskerk

Piazzolla

Dansoptreden van duo 'Pop up dance'. Muziek van Astor Piazzolla, Prokofiev, en eigen choreografie. Met piano-intermezzo.
Zo. 19. 12-12:30 u. ■ Houtrustkerk

Gratis concert

Korte concerten met wisselende bezetting: ensembles, koren, piano, en meer.
Vanaf zo. 19. 15:40 u. ■ Abdijkerk

Klimaatstrijd

Inge Vianen vertelt over het Care Climate Change and Resilience Platform, dat m.n. gemarginaliseerde vrouwen

helpt om, met kennis, tegen de klimaatcrisis te strijden.

Ma. 20. 20-22 u. ■ pastorie Maria van Eik en Duinen

Indonesië

Henk Teutscher vertelt over het leven van christenen in 's werelds grootste moslimland.

Woe. 22. 14:30-16:30 u. ■ Maranathakerk

Dichter bij dichten

Poëtica Adrienne Vooijs geeft een workshop 'gedichten schrijven'.
Ma. 27. 20 u. ■ Abdijkerk

'De Zinnen' wil een nieuwe weg

Het katholieke netwerk De Zinnen organiseerde in Den Haag en elders meditatieve activiteiten en lezingen door bekende wetenschappers. Of dat zo blijft is de vraag, zo blijkt uit een nieuw visiedocument. Daarin schrijft de organisatie: 'De leegloop van kerken zet onverminderd door en ook blijkt het christelijk gedachtegoed in vergetelheid te raken. Noch de kerken noch dat gedachtegoed maken binnen onze seculiere samenleving de eigen relevantie voor grote groepen aantrekkelijk. Het lijkt of er maar drie wegen uit dit verlies zijn: een militant verzet tegen de moderne tijd (sectarisme), vergaande aanpassing (marktdenken) of maatschappelijke relevantie (activisme). De Zinnen zoekt naar een vierde weg'. Die weg zal worden vormgegeven door een 'christelijke gemeenschap' van zeven mensen, die zich over toekomstige activiteiten zal buigen.

advertenties

Algemeen Maatschappelijk Werk Cardia Bij vragen of problemen waar u zelf niet uitkomt

T 070 - 8008 348
Meer info www.cardia.nl/welzijn/maatschappelijk-werk

Van de Poll Makelaars B.V.

**BINNEN 48 UUR
UW HUIS VERKOPEN?!**

- geen kosten -
- geen bezichtigingen -
- betrouwbare kopers -
- binnen 48 uur een bod -

www.vandepollmakelaars.nl
info@vandepollmakelaars.nl

Lezing over joods-christelijke relaties

In de negentiende eeuw is een tak van de joodse wetenschap de ontstaansgeschiedenis van het christendom anders gaan bestuderen. Jezus' optreden zou alleen begrepen kunnen worden in de context van het jodendom uit zijn tijd. Prof. Susannah Hesschel (VS) is gespecialiseerd in de relatie tussen jodendom en christendom. Met haar lezing verklaart ze waarom het christendom is voortgekomen uit en voortbouwt op het jodendom. Maar ook dat er een omgekeerde beweging is, waarbij het jodendom door het christendom is beïnvloed. De lezing is een initiatief van De Zinnen en de Liberaal Joodse Gemeente.

VR. 10 JAN. 20:15-21:45 U. € 5. LIBERAAL JOODSE GEMEENTE, PRINSESSEGRACHT 26. OPGAVE VÓÓR 9/1 VERPLICHT: IJGDENHAAG.DEZINNEN@GMAIL.COM

VERSE THEOLOGIE BRUGGEN BOUWEN

IN DE ZOMER VAN 2018 brak een brug in tweeën in de Italiaanse stad Genua. Diverse auto's met inzittenden stortten naar beneden. Een tragedie die niet alleen mensenlevens kostte, maar ook een belangrijke verkeersader in de stad vernietigde. Verwijten gingen over en weer; het belangrijkste verwijt was dat het stadsbestuur onvoldoende had geïnvesteerd in het onderhoud van de brug. De Nederlandse dichter Ilja Leonard Pfeijffer – zelf woonachtig in Genua – schreef hierover een sonnet in NRC (d.d. 17 augustus 2018). Het begint als volgt:

*De brug is ingestort. Twee overzijden,
die wijken werden in dezelfde stad,
twee stemmen in een constructief debat,
zijn weer gedoemd elkaar voor lang te mijden.*

Even later dicht hij:
Een brug vergt onderhoud, dat is de les. (...)

*En alles mag gezegd, maar wie expres
kwetst, klooft. Wat niet gekoesterd wordt, gaat mis.*

U begrijpt het al: het gaat in dit gedicht niet alleen om die materiële brug, maar ook om de brug tussen mensen, wijken, verschillende leefwerelden, opinies en culturele achtergronden. Onze samenleving en ook onze stad Den Haag is in enkele decennia fundamenteel veranderd. Zodanig dat mensen elkaar vaak niet meer begrijpen. Neem het Zwarte Pietendebat, en de polarisatie en zelfs agressie naar aanleiding van de vreugdevuren op het strand bij Duindorp en Scheveningen. Tegenwoordig is 'verbinden' een van de belangrijkste kwaliteiten die verwacht wordt van iemand die een leiderschapsfunctie bekleedt. Lees advertenties er maar op na: de sollicitant moet niet alleen vakkennis in huis hebben maar moet ook 'empathisch zijn' en vooral 'kunnen verbinden'. Zelfs van onze koning wordt verwacht dat hij bevolkingsgroepen in ons land 'met elkaar verbindt'. Het is een oud pastoraal motief, al eeuwenoud:

de *pontifex*, een Latijns woord dat 'bruggenbouwer' betekent. De titel *pontifex* wordt onder meer toebedeeld aan de paus van Rome; hij wordt geacht bruggenbouwer te zijn in de wereldkerk.

Maar je hoeft tegenwoordig niet per se paus te zijn om bruggenbouwer te zijn. Ik denk soms wel eens: ik als eenvoudige pastor in Den Haag, ik doe niet anders. Ik ben lid van het pastoraal team van de parochie Maria Sterre der Zee: deze fusieparochie bestrijkt de helft van deze stad, trekt zich niets aan van 'zand' en 'veen' en tracht zeer uiteenlopende culturen en leefwerelden met elkaar te verbinden. Dat komt omdat het woord 'katholiek' 'universeel' betekent. De katholieke kerk is uit de aard der zaak multicultureel en anti-nationalistisch. Het evangelie (= 'goed nieuws') van Jezus Christus is voor iedereen bedoeld, maakt niet uit waar je vandaan komt. Maar hier ligt dan wel precies de moeilijkheid. Verbinden is het ideaal, conflicten zijn dagelijkse realiteit.

Robert Reijns (eindredacteur), Henk Baars, Henriëtte Boerma, Rob van Essen, Hans Hemmes, Rienk Lanooy, Margriet Quarles van Ufford, Marijke Witteman.

Medewerkers: Irna van der Wekke, Eric van den Berg (website), Pieter van Schouwenburg (vormgeving).

Druk: Opmeer Drukkerij bv

Advertenties:
kerkinderhaag.nl/advertieren
advertieren@kerkinderhaag.nl
06 123 130 53 (Robert Reijns)

Los postabonnement:
€ 22,50 per kalenderjaar (10 nummers).
Opgave: info@kerkinderhaag.nl
Giften: IBAN NL35 INGB 0007 7749 10

PERSONALIA

Marijke Witteman

Marijke Witteman, sinds 2002 pastoraal werker in parochie Maria Sterre der Zee, gaat met pensioen. Haar afscheidsviering is op zondag 19 jan. om 11 u. in de H. Ignatiuskerk (Elandstraat), waarin zij en pastoor Dolf Langerhuizen voorgaan. De receptie met hapjes en drankjes is tot 15:30 uur.

Petra de Nooy

Petra de Nooy is gestopt als missionair pionier voor 'Leven in Laak', een pioniersplek van de landelijke protestantse kerk (PKN). Haar functietermijn is na zes jaar verlopen. Per 1 januari volgt zij ds. Peter Bakker op als coördinator van het Missionair Platform Den Haag, dat 'projecten, missionaire initiatieven en diaconale inzet van allerlei verschillende kerken verbindt en ondersteunt, over de kerkmuren heen'. Info: missionairplatformdenhaag.nl.

Nicolle Pronk

Nicolle Pronk, dominee in de Shalomkerk, heeft afscheid genomen van de protestantse gemeente Den Haag-Zuidwest. Vanaf december is zij predikant in haar nieuwe gemeente Oppenhuizen/Uitwellingerga, in Friesland.

Steunt u Kerk in Den Haag ook?

Het zal u als lezer niet verbazen dat het uitgeven van de maandelijks uitgave van KDH, en het actueel houden van de website, een kostbare zaak is. Daarom zijn vrijwillige bijdragen van lezers hartelijk welkom. U kunt uw bijdrage overmaken op rekeningnummer NL35 INGB 0007 7749 10, t.n.v. Kerk in Den Haag. Bij voorbaat hartelijk dank!

We spreken vaak een verschillende taal, waardoor we elkaar niet verstaan. De belangrijkste oorzaak van conflicten zijn niet per se verschillen van mening, maar misverstanden. En we brengen het vaak niet op om ons in de leefwereld van een ander te verplaatsen. Elkaar verkeerd begrijpen komt natuurlijk vaak voor tussen mensen van verschillende culturele achtergronden. Dezelfde taal spreken – bijvoorbeeld Nederlands – helpt om elkaars woorden te begrijpen, maar niet om elkaar echt te 'verstaan'.

Hoe bouw je dan bruggen tussen mensen? Op de eerste plaats: een brug vergt onderhoud. Het is belangrijk om met elkaar in gesprek te blijven. Goede relaties staan of vallen met vertrouwen. En de gulden regel blijft in alle eeuwen van kracht: 'Wat u niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet.' (Zie Lukas 6, 31) Of in de woorden van IJza:

*En alles mag gezegd, maar wie expres
kwetst, klooft. Wat niet gekoesterd wordt gaat mis.*

PASTOR JAN EIJKEN

Troubadour

TROUBADOUR MARTIJN BREEMAN. OPNAMES EN AGENDA OPTREDENS: KERKINDENHAAG.NL

Vaarwel?

Ik sta aan het Noordzeestrand naar de horizon te turen, speurend of de overburen zijn vertrokken onderhand.

Want de Unie snakt naar rust, dan maar met een lidstaat slanker. Maar die ligt nog steeds voor anker aan de Europese kust.

Neem nu eind'lijk een besluit, hou eens op met dat gezeur, schat. Blijf niet hangen in het deurgat; kom d'r in of ga d'r uit!

Trek je jasje aan van tweed, of laat hangen aan de hanger voor die Brexit-soap nog langer duurt dan Coronation Street.

Het goede leven volgens Govert Buijs

Hoogleraar Govert Buijs (VU) bestudeert 'moraal, markt en ideologie'. Ook de plaats van religie in het publieke domein heeft zijn belangstelling, evenals het christelijk-sociale denken. Hij vertelt over zijn onderzoeken.

WOE. 29 JAN. 20 U. € 5. MARANATHAKERK, 2E SWEELINCKSTRAAT 156.

Poëzie met orgelklanken

Aan de hand van zijn boek *Dicht bij het onuitsprekelijke: 14 dichters over het onzegbare* (2018) gaat Martien Brinkman in op het werk van dichters als Eva Gerlach, Hanny Michaelis, Rutger Kopland en Joost Zwagerman. Brinkman is emeritus-hoogleraar oecumenische/interculturele theologie (VU Amsterdam). In afwisseling met orgelmuziek en declamatie geeft hij korte inleidingen op de religieuze vragen die de dichters inspireerden.

ZO. 19 JAN. 17-18 U. € 5. KLOOSTERKERK, LANGE VOORHOUT 4.

Van dakloos naar hulpverlener

'Een warme en veilige woonplek voor iedereen'

ACHTERGROND Ron Staallekker werkt bij het Straat Consulaat. Als iemand weet hoe het is om dakloos te zijn, is hij het: hij is ervaringsdeskundige.

BIJNA ZEVEN JAAR GELEDEN WAS IK DAKLOOS. De laatste maanden van mijn dakloosheid bracht ik door in een tentje. Een moeilijke tijd. Ik was een 'economisch dakloze' en kampte dus niet met verslavingen of psychische problemen.

leek haar geen domme vent. Uit dankbaarheid voor die tent zegde ik dat toe. Inmiddels heb ik een woning en ben ik hard op weg om de financiële puinhoop van jarenlange dakloosheid op te ruimen. Hoe dat zo gekomen is?

De maatschappelijke opvang in Den Haag kan de toestroom van daklozen niet aan, aldus Ron Staallekker.

Daardoor werd ik 'te goed' geacht voor een plekje in de maatschappelijke opvang. In plaats van mij een bed te geven, werd ik verwezen naar het Straat Consulaat. Daar zou ik misschien een tentje kunnen halen. Op een regenachtige vrijdagmiddag werd ik hartelijk ontvangen door medewerkster Joy. Zij nam uitgebreid de tijd om te luisteren naar mijn verhaal. Ik voelde mij welkom. Aan het eind van het gesprek gaf ze mij de tent mee, en een vraag: of ik eens wilde komen vergaderen, want vrijwilligers zijn altijd nodig en ik

Sinds dat eerste bezoek aan het Straat Consulaat ben ik er niet meer weggeweest. Ik werk er nu zelfs als 'projectleider onafhankelijke cliëntenondersteuning', met economische dakloosheid als aandachtsgebied.

Kelderbox

Het Straat Consulaat behartigt de belangen van dak- en thuislozen en verslaafden. We maken ons hard voor een menswaardige behandeling van die groepen. Mijn collega en ik helpen bij veel praktische zaken: 'cliënten' ondersteunen bij de

gemeente en zorginstellingen, een DIGID-code aanvragen, verzekeringen afsluiten enzovoorts. We hebben voor allerlei zaken inloop op maandag, dinsdag en donderdag. Bijna dagelijks bezoeken we de plekken waar daklozen verblijven. Daarnaast schuiven we bij de gemeente aan tafel, organiseren we medezeggenschap en werken we aan een goede beeldvorming. In de strijd tegen armoede werkt het Straat Consulaat samen met verschillende organisaties, zoals het Straatpastoraat en Delen achter de Duinen. Hoeveel daklozen er zijn weet ik niet precies. Mensen die dakloos zijn, slapen hier en daar bij mensen thuis op de bank of krijgen de beschikking over bijvoorbeeld een kelderbox. De landelijke politiek is onlangs geconfronteerd met verontrustende cijfers: een verdubbeling van het aantal daklozen in de afgelopen tien jaar. Dit cijfer staat momenteel op ongeveer 40.000.

'Ik sliep in een tent, een moeilijke tijd'

Ook in Den Haag is het aantal daklozen fors gestegen. De maatschappelijke opvang kan de toestroom niet aan, waardoor mensen op een wachtlijst voor opvang worden geplaatst. Deze ontwikkeling heeft uiteraard onze aandacht. Samen met de verantwoordelijke wethouder wordt hard gewerkt aan oplossingen voor dit enorme probleem.

Ieder mens heeft er recht op menswaardig behandeld te worden. Het is aan ons allen om dit recht te erkennen: ervoor te zorgen dat ieder, die daar behoefte aan heeft, een warme en veilige woonplek kan hebben.

RON STAALLEKKER

Dit is een bewerking van de lezing die de auteur hield op een avond, van de Haagse Gemeenschap van Kerken over daklozen.

Dringend beroep op politici:

'Stop de hervatte nucleaire wapenwedloop'

OPINIE De Haagse Gemeenschap van Kerken maakt zich zorgen over de 'hernieuwde wapenwedloop' van de afgelopen tijd. Zij roept politici op om dit proces te doorbreken.

TERECHT ZIJN JONGE GENERATIES IN ONZE tijd bezorgd over de bedreiging van het leefklimaat op aarde. Zij willen een leefbare wereld en willen die kunnen doorgeven. Dit geeft reden tot hoop. Maar wordt voldoende beseft dat alle leven op onze planeet in één klap vernietigd kan worden door het gigantische en nog toenemende vernietigingspotentieel dat wij wereldwijd hebben opgebouwd?

'Deze ontwikkeling kan het einde der mensheid betekenen'

Wij zijn diep verontrust over de beëindiging van de wapenbeheersingsakkoorden door de leiders van de wereldmachten, alsmede over de voorgenomen investering van miljarden in de ontwikkeling van nieuwe wapensystemen. Deze miljarden kunnen daardoor niet besteed worden aan de grote problemen waarmee de wereld nu wordt geconfronteerd, zoals de klimaatverandering en de armoede. De ontwikkeling van nieuwe dodelijke wapensystemen vormt een bedreiging voor de wereldvrede en kan het einde van de mensheid betekenen.

Risico

De beheersbaarheid van dit enorme vernietigingspotentieel staat onder druk. Hier is sprake van een onaanvaardbaar risico. Gezien de sterk

toegenomen complexiteit van de zogenaamde *communication, control and command*-systemen is het een gevaarlijke illusie dat menselijk en technologisch falen is uitgesloten. De situatie is de laatste decennia verergerd door de vervaging van de grens tussen conventionele wapens en kernwapens en door de ontwikkeling van gedigitaliseerde netwerken en communicatiesystemen, cyber warfare en wapensystemen in de ruimte. De opzegging van wapenbeheersingsakkoorden door de nucleaire supermogendheden leidt tot hervatting van de wapenwedloop, inclusief het nucleair wapenarsenaal: alleen al in die sector leiden vergaande plannen tot een investering van 1 triljoen dollar wereldwijd in de komende tien jaar. Dit is een hoogst verontrustende ontwikkeling.

In vrede

Wij vragen de Nederlandse politici om in actie te komen met een oproep aan de wereldleiders om

het voorbeeld te volgen van hun voorgangers, die indertijd moedige stappen gezet hebben om tot vermindering van de aantallen kernwapens te komen. Wij beseffen dat er nu meer landen beschikken over massavernietigingswapens dan in de tijd dat er succesvolle stappen gezet zijn in de wapenbeheersing en dat daardoor de opgave om tot afspraken te komen moeilijk zal zijn. De risico's dat conflicten ontstaan die niet in de hand gehouden kunnen worden, zijn echter eveneens aanzienlijk groter geworden. Het is van cruciaal belang dat de wereldleiders zich inzetten om de hernieuwde wapenwedloop te stoppen.

Juist hierom doen wij op u een dringend beroep om u met kracht in te zetten om de nieuwe wapenwedloop te stoppen, zodat wij en onze nakomelingen in vrede kunnen leven. Dit imperatief is: stop de wapenwedloop!

DE HAAGSE GEMEENSCHAP VAN KERKEN